

A három trón dicsérete*

Kékesi Zsoltnak

Egyszer az istenek városában trónján ült Indra. Tróntermében jelen volt a nyolcvannyolcezer szent bölcs, mind a háromszázharmincmillió isten, a nyolc világőr, a negyvenkilenc viharsszellem és a tizenkét Áditja, jelen volt a Hold, Nárada, Tumburu meg a tündérlányok, valamint a szellemzenészek teljes csapata. Vikramáról tanakodtak. És bizony, hosszú időbe telt, mire mindenki elmondta a véleményét, míg megvitatták az elhangzott összes javaslatot, kétszer is mérlegre téve mindent, de hát az istenek türelme végtelen. Végül Indra mondta ki a döntő szót:

— A teljes földkerekségen nincs, és nem is lesz Vikrama királyhoz fogható dicsőséges, másokat segítő, vitéz uralkodó.

Az ítéletet mindnyájan csendben, illő tisztelettel fogadták, ittak egy pohár szómát — a leendő nagy király egészségére koccintottak valamennyien —, aztán hazamentek. Akkor Indra parancsára elindult az Őstehén. A ragyogó, magas égből le a halandók világába, széleseben suhant a szikrázó égen át, óriás hegyeken, kanyargó folyókon és hatalmas erdőségeken vágott át szempillantás alatt, s repült egyenesen Uddzsajini városába. Hátán az első ajándék, az első trón. Volt nagy csodálkozás a városban — azt mindenki elhiheti —, az emberek nyomban összeszaladtak, leborultak az Őstehén előtt, úgy imádták őt.

Vikramáditja tizenhat éves volt abban az időben. Az események persze megrázták őt is, felkavarták mélyen, egészen belül, az elkövetkező napokban még a szokottnál is nagyobb odaadással végezte az áhitat szertartásait, de aztán szép lassan visszaállt a régi

* Elhangzott a Pompeji hagyományos Bálint-napi felolvasóestjén 1996 február 14-én, a szegedi Impala-Házban.

rend. A reggeli ájtatosságok, séta a kertben tanítóival, a követségek, a meghódolt uralkodók fiainak fogadása, vége-hossza nincs tanácskozások, melyeken végig illedelmesen kellett viselkednie, bármennyire is unta az egészet. Gondolatai minduntalan elkalandoztak. A nyitott ablakon át, ki a várost övező ligetekbe, ahol néha ő is részt vehetett a vadászatokon, ismeretlen, messzi földeket megjárt emberekkel beszélhetett, lóbálhatta a lábát, vagy éppen kockázhatott, igen, ezt szerette a legjobban. Mert Vikrama szenvedélyes kockajátékos volt, ez az igazság. Eltelt három hónap, vagy talán valamivel több is. A miniszterek az ezeroszlopos csarnokban állították fel Indra ajándékát, majd papokat hívtak, elvégeztettek velük minden előírt szertartást, hogy a legközelebbi szerencsés napon, szerencsés csillagálláskor, a bráhmaának áldó igéitől kísérve elfoglalhassa új trónját az uralkodó. Aznap a séta alatt tanítói különösen nagy odaadással magyarázták neki a bölcsesség titkait, ő pedig igyekezett, tényleg komolyan igyekezett, de szavaik értelmét mégsem sikerült felfognia. Valami oszlopról szónokoltak, hogy „egy oszlop esetében az nem valós ismeret, hogy 'ez egy oszlop, egy ember, vagy más', hogy itt az 'ember vagy más' hamis ismeret. 'Ez csakis oszlop': ez a valós ismeret”, de Vikrama, igaz, komoly arccal — ebben nagy gyakorlata volt —, már egészen másra gondolt. A pompás felvonulásra, az éljenző tömegre meg egy fiatal nőre is, akire maga sem tudta, honnan emlékezett.

Minden az előírások szerint zajlott. A papok varázsigéket énekelve meghintették a királyt szent fürdőhelyekről merített vízzel, amelybe varázserejű füveket szórtak, idős asszonyok elvégezték a por lemosásának szertartását, bráhmaának megáldották, dálnokok magasztalták, ő pedig kitüntetésekkel ajándékozta meg a négy rendet. Ott állt hát egyedül, háttal a sokaságnak, a pompás emelvény előtt, melyre harminckét lépcső vezetett. A lépcsőfokok mindkét oldalán egy-egy szobor, az alsó világ, a sötétség démonainak torzképző szobrai. Vikramáditja szíve nagyot dobbant. Csak ő látta. Igen, annyi ember közül egyedül ő, egyedül ő látta, hogy élnek, mozognak a szobrok, várják, figyelik, és gonosz, torz pofájukon — az istenek akarták így — felfedezte a szépet. Valamit, ami nem idegen, inkább ismerős, otthonos, és akkor elindult, kezében jakfark legyezővel, feje fölött fehér napernyővel a sötétség lépcsőin felfelé, a sötétség lépcsőin lefelé, valósággal égette a tűz. Mert az éjszaka fény és tűz, tanítói sokat mesélték neki erről. Ezer évig tartott minden lépés. Ezer

hosszú, irgalmatlanul nehéz, szenvedésteli évig, és ő bebarangolta az éjszaka szurdokait, vakon és süketen, látón és tanulva, tanulva harminckétezer éven át. Aztán megfordult, arccal a sokaság felé. A látvány cseppet sem volt kedvérevaló. Nagyon közlelől, szinte belülről látta alattvalóit, külön-külön mindegyiket, a gondolataikat, a vágyaikat, és haragot érzett, szomorúságot meg végtelen undort. A meghódolt uralkodók fiai közül hármat még aznap felakasztatott, továbbá száműzte egyik miniszterét, mert a hamisságot, amit bennük talált, képtelen volt elviselni. „Vikrama, a törvényhozó”, attól kezdve így beszéltek róla az emberek, és ő valóban átírta a törvények könyveit, igazságot, ítéletet osztott a trónon ülve, vagy a város utcáin, éjszakákon át álmatlanul hánykódott egy-egy nehezebb ügy megoldását kutatva, fáradhatatlanul. A reggeli séták alatt nagy igyekezettel magyarázta tanítóinak a bölcsesség titkait, azok pedig lejegyezték minden szavát. Nem figyelmeztették már, ha mondandóját nem a megfelelő taglejtések kíséretében adta elő, nem szóltak rá soha, ő pedig örökösen versben beszélt, méghozzá tizes mértékben, olyan hibátlanul, hogy öröm volt hallgatni. Amikor tanítói, illő tisztelettel, faggatni kezdték, így válaszolt:

— Az egyik öt és a másik öt együttvéve tíz, és ez a kockajáték nyerő dobása. Ezért minden országban étel a tizes nyeres. A virádsz vermérték tehát ételt eszik, és az egész világmindenséget látja.

Szavai mélyen elgondolkodtatták a bölceket, mintha csak Indra szavai volnának, titkokkal és bölcsességgel viselősek.

Amikor Vikramádítja betöltötte tizenhetedik évét, az Őstehén elhozta neki a második trónt. A miniszterek újra fontoskodni kezdtek, bár talán kevésbé határozottan, mint egy évvel korábban. Elvégezték az előírt tizenhat szertartást, és a kijelölt napon Vikrama — kezében jakfark legyezővel, feje fölött fehér napernyővel — elindult a harminckét lépcsőn felfelé, háttal a tömegnek, egyedül. A szobrok éltek, csak ő látta, a felső világ isteneit. Várták és figyelték, a leendő nagy királyt, és Vikramádítja útja ismét harminckétezer évig tartott, harminckétezer boldog és örömteli évig, úszva a fény zuhatagában, vakon és süketen, látón és tanulva. Amikor kinyitotta a szemét, szinte észre sem vette alattvalói sokaságát. Minden olyan távolinak, idegennek tetszett, igen, ott lenn, a messzeségben valahol emberek álltak, őt figyelték, de ennek nem volt semmi de semmi jelentősége. Különös, földöntúli fenség ragyogta be alakját, melyet a palota festői hasztalan igyekezettel próbáltak

képeiken ábrázolni, ez még a legkiválóbbaknak sem sikerült. Kétségtelen tény, hogy a „Törvényhozó” ettől kezdve feltűnően kevés időt szentelt korábbi szenvedélyének, egyre ritkábban járt el a bírósági tárgyalásokra, a viharos gyorsasággal felhalmozódott ügyek intézését pedig minisztereire bízta. Vikrama megváltozott. A reggeli séták alatt nem volt olyan bőbeszédű, mint korábban, néhány hét múlva már papír és írószerszámok nélkül követte őt a két bráhma, jobbra ők beszéltek, Vikramáditja néha oda se figyelt. Valahogy magára koncentrált. Ízelgette a testét, lótuszlábának könnyed lépteit, a kezét, az arcát a tükörben, de ugyanígy próbálgatta a tájat is. Messzi vidékekről hozatott ritka, értékes cserjékkel telepítette be a palota kertjeit, építtetett egy kis vízesést a régi szökőkút helyén, melyet később lebontatott. Zavarta éjszakánként a víz csobogása.

Amikor betöltötte a tizennyolcadik életét, megkapta a harmadik trónt. A szobrok az emberek négy rendjét és négy életkorát ábrázolták, éltek és várták őt. De a lépcsőkön az út nem tartott harminckétezer évig. Vikramáditja a trónon ült, és a tömeget figyelte. Nem értette a dolgot. Nem történt semmi különös, az ég világon semmi, egyszerűen csak embereket látott, alattvalóit, ahogy feszülten fürkészik őt, és csodálkozott. Hosszú percek teltek el így, s ő egyre nagyobb erőfeszítéssel igyekezett megérteni az istenek üzenetét, halántékán kidagadtak az erek. És akkor megpillantotta Vikramát. Ott lenn, a tömegben, külön-külön mindenki, a jelentéktelen, ostoba hivatalnokocskában, nőkben és gyerekekben, a testőrség katonáiban, akik valamennyien, igen, valamennyien mindig a jobbat és a szebbet akarják. A látvány igencsak tetszett neki. Jóleső melegség járta át a tagjait, melyet a bölcsek boldogságnak, vagy örömnak neveznek, egész testét betöltötte ez az érzés. Vikrama megtanulta a leckét. Immár ő volt a nagy király, Visnu földi megtestesülése, a Kívánságot Teljesítő Csodafa emberi alakban, kinek pillantása messzire űzi a nyomorúságot és a szegénységet, kinek hírneve olyan feltartóztathatatlanul áradt végig a három világon, mint a Gangá vize.